

Autor: Ing. Ivana Sarvašová, PhD.

Stromy sú dôležitým prvkom každej krajinej oblasti, či už rastú izolovane napr. na veternom svahu, poli, lúke, alebo tvoria komplexy drevín, hustý, nepreniknuteľný les. Skutočnosť, že stromy prežívajú takmer všade, znamená, že ich môžete vnímať a pozorovať, nech sa nachádzate kdekoľvek.

Dendrológia je jednou z biologických vedných disciplín, ktorá sa osobitne zaoberá špeciálnou časťou rastlinstva – drevinami. Samotná náuka o drevinách – dendrológia, sa študuje z viacerých hľadísk, podľa potreby zamerania, ktoré sa neskôr stávajú základom pri pestovaní a uplatnení drevín v rámci lesníctva, sadovníctva, krajinárstva, ovocinárstva a i.

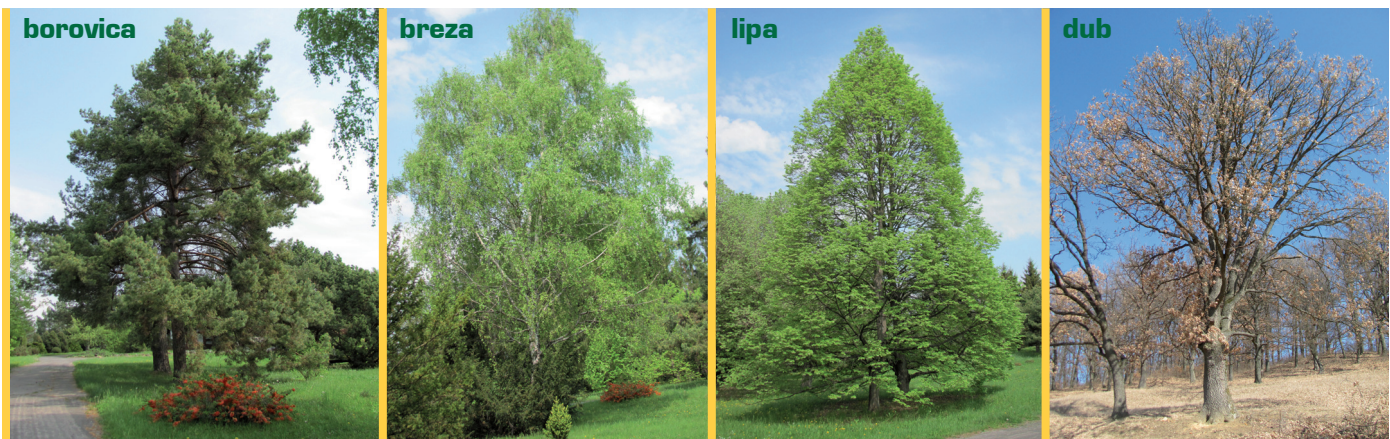
Lesnícka dendrológia skúma **dreviny** ako najdôležitejšiu formujúcu zložku lesa. Drevinami sa zaoberá z hľadiska produkcie cennej drevnej suroviny, ale aj nemenej dôležitými funkciami drevín, ktoré spolu vytvárajú ostatné **nenahraditeľné funkcie lesa**. Študuje **morfológické znaky, biologické a ekologické nároky drevín, všima si históriu výskytu, ich prirodzený areál** rozšírenia, **nároky na pestovanie** a ich zastúpenie v prirodzených spoločenstvách – biocenózach.

Dreviny (stromy a kry) patria medzi najzložitejšie a najúspešnejšie rastliny na Zemi. Vďaka za to svojmu **vysokému vzrastu, pevnej opornej sústave – zdrevnateným častiam** (kmeňu, konárom a mohutnej koreňovej sústave) a **dlhovekosti**.

K najvyšším stromom rastúcim na zemeguli patrí sekvoja vždyzelená (*Sequoia sempervirens* Don., 115,5 m), dugalska tisolista (*Pseudotsuga mensiesii*, 100 m), smrek sitkanský (*Picea sitchensis* Carr. 90 m), všetky pochádzajú a rastú na severoamerickom kontinente.

Najdlhovekejšími stromami na Zemi sú smrek obyčajný (*Picea abies* L. [Karst.]), objavené v západnom Švédsku (2008), z ktorých najstarší dosahujú vek viac ako 8000 rokov. Boli to prvé stromy, ktoré narástli po skončení poslednej doby ľadovej a sú príkladom toho, ako sa dreviny dokážu prispôbiť klimatickým zmenám v minulosti a prítomnosti. Do posledných desaťročí bola za najstarší strom považovaná borovica ositá z Kalifornie (*Pinus aristata* Engelm., 4500 rokov), ktorej jedince sa priemerne dožívajú 2800 rokov.

Ak preskúmame výšky a vek stromov žijúcich v lesoch našej krajiny, dozvieme sa, že pravdepodobne najstarším stromom žijúcim na Slovensku je borovica limba (*Pinus cembra* L.) v NPR Nefcerka vo Vysokých Tatrách. Analýza uhlíkovou metódou odhadla jej vek na 1000 – 1200 rokov, jej obvod kmeňa je viac ako 400 cm, výška 18 m. K najstarším stromom Slovenska patrí tiež vyše 900 ročný tis obyčajný (*Taxus baccata* L.) v prírodnej rezervácii Uňadovo, obidva druhy drevín patria na našom území medzi zákonom chránené rastliny. Najvyššími stromami na Slovensku sú: jedľa biela (*Abies alba* Mill.) s výškou

59 m v Dobročskom pralese, buk lesný (*Fagus sylvatica* L., 58 m) v Havešovej, 51 až 52 m vysoké smreký obyčajné (*Picea abies* L. [Karst.]) v masíve Skalnej Alpy a najvyšší jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior* L.) v Európe v Hrončokovskom grúni, s výškou 51,5 m.

Snom každého **dendrológa** je vidieť a poznávať dreviny vo svojom prirodzenom areáli rozšírenia, rastúce divo vo svojom prírodnom prostredí. Na svete je však rozšírených viac ako 800 druhov ihličnatých drevín a viac ako 4500 druhov a poddruhov listnatých drevín. Preto všade vo svete vznikali významné dendrologické objekty – **arboréta** (zbierky drevín). Ich **poslaním je podľa vopred určených cieľov sústreďovať rozličné druhy drevín** z rôznych oblastí sveta. Prvé arboréta vznikali pri šľachtických sídlach, ktoré mali za úlohu **introdukcii** (vnášanie) **cudzokrajných drevín** do podmienok našich zemepisných šírok (Arborétum Mlyňany – špecializované na vždyzelené dreviny). Neskôr sa zakladali arboréta, ktoré slúžili pre vedecké a produkčné ciele, zaoberali sa **aklimatizáciou** (udomácnením) introdukovaných drevín a **hybridizáciou** (krížením a šľachtením) lesných drevín na našom území (Lesnícke arborétum Kysihýbeľ). V druhej polovici minulého storočia si významní českí a slovenskí dendrológovia začali uvedomovať potrebu **chrániť pôvodnú dendroflóru lesov** stredoeurópskeho priestoru, začali zbierať a archivovať zriedkavé formy a vzácne populácie drevín, a tak vznikajú zbierky Arboréta Borová hora. Výrazom uznania práce dendrológov bolo vyhlásenie Arboréta Borová hora za chránený areál (1981), ktorý zachováva genofond pôvodných drevín lesov Slovenska a tak prispieva k možnosti **vrátiť sa ohrozeným a inak vzácnym autochtónnym (pôvodným) drevinám na svoje pôvodné stanovištia v prírode**, lesných ekosystémoch.

Arboréta, popri svojich vedeckých cieľoch, slúžia hlavne pre štúdium drevín. Študenti, ale aj široká verejnosť, môžu porovnávať a študovať na živých exemplároch drevín nekonečnú **premenlivosť drevín v priebehu ročných období**. Všimame si ju hlavne v jemných detailoch, **púčikov, listov, kvetov, plodov a kôry**, ale aj **v tvare, veľkosti, sfarbení a textúry koruny, či celkovom vzhlade – habituse drevín**. Študujeme rýchlosť vývoja jednotlivých drevín, nároky na klimatické podmienky, nároky na pôdu, svetlo, fytoecologické vzťahy k iným drevinám a v neposlednom rade ich schopnosť regenerácie a obnovy.

Úloha:

1. Prečo patria dreviny medzi najúspešnejšie, najdlhovejšie organizmy na Zemi?

.....

2. Čím sa zaoberá a ako sa nazýva náuka o drevinách?

.....

3. Aká je naša pôvodná najvyššia a najdlhovejšia drevina?

.....

4. Čo je to arborétum?

.....

5. S akými cieľmi sa zakladajú arboréta?

.....